

Araştırmalarda Kullanılan Yöntem ve Teknikler: Sosyoloji Araştırmaları Dergisi İçerik Analizi¹

Methods and Techniques Used in Research: Journal of Sociology Research Content Analysis

Fatma TAKMAZ DEMİREL²

¹ Bu çalışma 29-31 Ekim 2022 tarihinde "7th International Başkent Congress on Physical, Social, and Health Sciences" kongresinde "Methods And Techniques Used in Research: Journal of Sociological Research Content Analysis" adlı başlık ile sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Dr, Yeşilyurt SYDV.
ftm.hkmhn@gmail.com
ORCID:0000-0003-3447-3394

Geliş Tarihi/Received

04.04.2023

Kabul Tarihi/Accepted

29.05.2023

Yayın Tarihi/Publication Date

29.06.2023

Atıf/Citation: Takmaz Demirel, F. (2023). Araştırmalarda Kullanılan Yöntem ve Teknikler: Sosyoloji Araştırmaları Dergisi İçerik Analizi. *Veche*, 2 (1), 30-43.

This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Giriş

Temel olarak, bir bilimsel araştırma planlama, araştırmanın gerçekleştirilmesi ve araştırma raporunun yazılı hâle getirilmesinden oluşmaktadır (Usta, 2011, s. 177). Planlı bir bilimsel araştırma; düşünce geliştirme, araştırma konusunun belirlenmesi, araştırma probleminin belirlenmesi, buna dayalı olarak hipotezlerin oluşturulması, sınırlılıkların belirlenmesi, verilerin toplanması, toplanan verilerin analiz edilmesi, yorumlanması ve yazım aşaması şeklinde bölümlendirilebilir (Arıkan, 2007, s. 55-79, ayrıca bkz. Özbay, 2021a; Özbay, 2021b; Özcan ve Özbay, 2002).

Sosyal bilimlerde araştırma yöntem ve tekniği oldukça tartışmalı konulardan birisidir ve birbiri yerine kullanılmaktadır. Araştırma yöntemi bilgiye ulaşmak için gidilen yol iken, araştırma tekniği

Öz

Bir araştırmada tercih edilen yöntem araştırma için oldukça önemlidir. Toplumsal olguların nasıl algılandığı, araştırma probleminin nasıl biçimlendiği, araştırma örneklemelerinin seçimi, verilerin hangi yollarla toplanacağı, veri çözümleme tekniğinin ne olacağı vb. konularda yöntem konusu belirleyici olmaktadır. Bu çalışma ile Sosyoloji Araştırmaları Dergisinde yayınlanmış sosyoloji makalelerinin yöntemsel analizleri yapılmıştır. Bu kapsamda "2017-2021" tarihleri arasında yayınlanmış makaleler incelenmiş, bu çalışmalar arasında özellikle nitel, nicel veya karma araştırma yöntemi kullanarak araştırma yapan toplam 62 çalışmanın içerik analizi yapılmıştır. Bulgulara göre, çalışmalar arasında en fazla metodolojik araştırmaların 2021 yılında yapıldığı, araştırma yöntemi olarak nitel araştırma yönteminin ve veri toplama tekniği olarak görüşme tekniğinin daha fazla kullanıldığı tespit edilmiştir. Araştırmalarda ölçüt/kriter örnekleme daha çok tercih edildiği, daha çok yetişkinler üzerine uygulandığı, analiz türü olarak betimsel analiz yönteminin tercih edildiği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Bilimsel Araştırma Yöntemleri, Karma Araştırma Yöntemi, Nicel Araştırma Yöntemi, Nitel Araştırma Yöntemi, Sosyoloji Araştırmaları Dergisi.

Abstract

The method chosen in research is very important for the research. How social phenomena are perceived, how the research problem is shaped, the selection of research samples, how the data will be collected, what the data analysis technique will be, etc. the subject of method is decisive in these matters. With this study, methodological analyzes of sociology articles published in the Journal of Sociological Studies were made. In this context, the articles published between 2017-2021 were examined, and among these studies, a content analysis was made of a total of 62 studies, especially using qualitative, quantitative or mixed research methods. According to the findings, it was determined that the most methodological research was carried out in 2021, the qualitative research method as a research method and the interview technique as a data collection technique. In the studies, it was seen that criterion/criterion sampling was preferred more, it was mostly applied to adults, and the descriptive analysis method was preferred as the analysis type.

Keywords: Journal of Sociology Research, Mixed Research Method, Qualitative Research Method, Quantitative Research Method, Scientific Research Methods.

bu yolda kullanılan araçları, veri toplama ve çözümleme tekniklerini ifade etmektedir. Araştırmalarda hangi yöntemin tercih edileceği araştırmanın amacına, problemine, bakış açısına, ekonomik ve teknik olanaklar ile insan kaynaklarına, elde edilmek istenen bilgi düzeyine ve araştırmacının deneyim ve becerilerine bağlıdır (Şavran, 2012, s. 65-66).

Bu çalışma ile Türkiye’de sosyoloji bilim dalının hangi metodolojik eğilimler ile ilerlediği, tercih edilen yöntemsel analizlerin ne olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda Sosyoloji Derneği tarafından yayınlanan, sosyolojinin gelişimi ve değişiminde önemli bir yere sahip olan Sosyoloji Araştırmaları Dergisi (SAD) örneklem birimi olarak belirlenmiştir. Sosyoloji Araştırmaları Dergisi (SAD)’nde yayımlanmış makaleler ele alınarak makalelerin tercih ettiği metod türü (nicel, nitel ve karma), analiz birimi, istatistiki analiz türü, örneklem türü ve büyüklüğü, veri toplama tekniği tespit edilmiştir. Böylece, SAD’da yayınlanmış makaleler üzerinden Türkiye’de sosyoloji biliminin ne yönde ilerlediğini tespit etmek, izlenilen araştırma yöntem ve tekniklerin ne durumda olduğunu ortaya koymak amaçlanmıştır. Çalışmanın bulgular bölümünde SAD’da sosyoloji alanında yayınlanan makalelerin araştırma yöntemlerine göre sınıflaması yapılmış ve içerik analizi ortaya konulmuştur. Bu çalışma, sadece araştırma yöntem ve tekniğini kullanan araştırma makalelerine odaklanmıştır. Bu kapsamda 2017-2021 tarihleri arasında yayınlanan makaleler incelenmiş; nicel, nitel ve karma araştırma yöntemi kullanan çalışmalar araştırma kapsamına alınmıştır. Belirtilen yıllar arasında toplam “62” uygulama araştırması tespit edilmiş, içerik analizi yapılmıştır. Elde edilen veriler betimsel analiz yapılarak ölçülmüştür.

Ulusal literatürde sosyoloji bilimi ile ilgili olarak herhangi bir dergi üzerine araştırma yaparak tercih edilen metodolojik eğilimleri tespit eden ve yöntemsel analiz yapan çok fazla çalışma ile karşılaşılmamıştır. Demirel (2022) tarafından yapılan bir araştırmada, İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi incelenmiş, 1917-2022 tarihleri arasında yayınlanmış tüm çalışmalar nitel, nicel ve karma araştırma yöntemlerine göre sınıflaması yapılmıştır. Ancak bu çalışmada sadece metodolojik eğilimler tespit edilmiştir, yöntemsel analizler hakkında detaylı araştırma yapılmamıştır. Benzer şekilde, yapılan diğer bazı çalışmalarda sadece anket tekniği yolu ile elde edilen verilerin istatistiki analizi yolu ile Türkiye’deki akademisyen sosyologların metodolojik eğilimleri tespit edilmeye çalışılmıştır (ör., Özbay ve Bindik, 2022; Özbay ve Demirel, 2022a, Özbay ve Demirel, 2022b).

Çalışmada, öncelikle, araştırmada kullanılan değişkenlerin ne olduğuna kısaca değinilecek ardından araştırma bulgularına geçilecektir. Böylece bulgular kısmında bahsedilen kavramların kısa hatırlatması yapılarak, elde edilen sonucun anlamlı bir biçimde yorumlanması sağlanacaktır.

Nitel Araştırma Yöntem ve Tekniği

Nitel araştırma, “gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği” (Yıldırım ve Şimşek, 2003, s. 39) bir bilimsel araştırma yöntemi olarak tanımlanabilir. Yani nitel araştırma, değişken bir dünyada gözlenen ve analiz edilen verilerin yorumlanmasına dayalı bir felsefi bakış açısını içermektedir. Zira, her tür gerçek kabul edilen durum aslında “sanal bir gerçekliktir” ve evrensel tek bir gerçekten söz edilemez. Bu sanal gerçeklik “yerel ve özel, göreceli, aktörce inşa edilmiş, tarihsel, sosyal, ekonomik, politik, yani kültürel” (Sönmez ve Alacapınar, 2019, s. 72). Bölgeye, duruma, kültürel, sosyal ve ekonomik yapıya göre bakış açıları ve değerlendirmeler değişebilir. Bu durumda değerlendirmelerin de bu özelliklere uygun yapılması gerekmektedir. Nitel araştırma hermenötik, fenomenolojik sosyoloji ve “*Verstehen*” geleneğinde entelektüel köklere sahip sosyal araştırma çeşitlerine denk gelmektedir (Özbay, 2021a, s. 86). Nitel

araştırma, insanların yaşadıkları olayları nasıl değerlendirdikleri ve ne tür anlamlar yüklediklerine odaklanmaktadır (Dey, 1993). Bu noktadan hareketle, araştırmacının da sürecin içinde olduğu ve bir parçası hâline geldiği belirtilerek bu yöndeki çalışmaların ne kadar tutarlı olduğunun sorgulanması gerektiği üzerine değerlendirmeler yapılmıştır (Yazıcı, Reisoğlu ve Altun, 2012, s. 653). Nitel araştırmayı farklı bir yönüyle değerlendiren Storey (2007) ise, bu araştırma yönteminde insanların farklı bakış açılarının keşfedildiğini öne sürerek nicel araştırmaya göre bu yöntemin daha tutarlı olacağını iddia etmektedir.

Nitel araştırmalar doğal ortamda yürütölmektedir. Nitel araştırmalarda veri toplamada çoklu yöntemler kullanılır. Nitel araştırmalar, tümevarım ve tümdengelim yöntemleri arasında gidip gelen karmaşık mantık yürütmeyi kapsar. Nitel araştırmalar bize bütöncöl ve karmaşık bir resim sunmaktadır. Araştırmacı geçmişin etkileri hakkında son derece dikkatli ve açıklayıcıdır. Nitel çalışmalar, gelişen ve evrilen bir tasarımı kapsar (Özby, 2021a, s. 87; Gürbüz ve şahin, 2014, s. 375-376). Nitel araştırmada kurum/kavram ilişkisi oluşumcudur, bu da bilginin her seferinde yeniden yapılandırıldığına işaret etmektedir. O nedenle doğrulama veya yanlışlama gibi bir amaç söz konusu değildir. Buradan verilerin genellenemeyeceği sonucuna varılabilir. Araştırma stratejisi çoğunlukla anında gelişmektedir (Sönmez ve Alacapınar, 2019, s. 74).

Nitel araştırmalarda görüşme, doküman inceleme ve gözlem olmak üzere üç farklı veri toplama yöntemi bulunmaktadır. Görüşme araştırmaya katılan kişilerin araştırma yapılacak konu ile ilgili olarak duygu ve düşüncelerini anlatması ve bireyin iç dünyasının keşfedilmesi amacıyla yapılmaktadır. Görüşme; yapılandırılmış, yarı yapılandırılmış, yapılandırılmamış ve odak grup görüşmesi olmak üzere sınıflandırılmaktadır (Yıldırım ve şimşek, 2003). Gözlem ise, nicel ve nitel araştırma yöntemlerinin her ikisinde de kullanılmaktadır. Nicel araştırmalarda başkalarının davranışlarını izleme ve kaydetme işlevini görür. Nitel araştırmalarda gözlem ise; bir yer belirleyerek olaylara odaklanmak, araştırma yapılacak olgu ile ilgili olarak bilgi vermeye yardım eden olayları ve aktiviteleri aramak, tasvir etmek, kaydetme işlevine sahiptir. (akt. Özby, 2021a, s. 57; Creswell, 2016). Gözlem ortamına göre “doğal” ve “yapay” olmak üzere sınıflandırılmaktadır. Yapılandırılmış gözlem alan çalışması ve laboratuvar çalışması olmak üzere sınıflandırılır. Yapılandırılmamış gözlem ise katılımcı gözlem, katılımsız gözlem olmak üzere sınıflandırılmaktadır. Doküman incelemesi teknikleri doküman analizi, içerik analizi ve söylem analizi olarak sınıflandırılmaktadır (Gürbüz ve şahin, 2014, s. 396-398).

Nitel araştırmada kullanılan örneklem modeli, amaçlı (*olasılıksız*) örneklemedir. Burada temel amaç araştırma konusunu oluşturan olay, durum veya kişi hakkında derinlemesine bilgi toplamaktır (Maxwell, 1996; akt. Özdemir, 2010, s. 327). Amaçlı örnekleme, keyfi örnekleme veya muhakemeli örnekleme olarak bilinmektedir. Bu örnekleme çalışmasında bir olasılık durumu söz konusu değildir (Arıkan, 2007, s. 149-161). Genelleme iddiası bulunmayan bazı araştırmalar doğası gereği sınırlı örneklem (örnek olay, keşfedici araştırmalar, gömölü teori gibi) ile çalışmaktadır. Bu tür örneklem yönteminin kullanılması daha kolaydır ancak evreni temsil gücü zayıftır. Özellikle araştırma evrenini oluşturan öğelerin özellikleri benzer ya da araştırma evreni homojen ise, bu araştırma yöntemi daha çok tercih edilmektedir. Bu örnekleme yönteminde amaçlı, kartopu, kota ve aykırı örnekleme teknikleri kullanılmaktadır (Gürbüz ve şahin, 2014, s. 129-130). Patton (1987) nitel araştırmalarda kullanılan amaçlı örnekleme yöntem türlerini dokuz farklı kategoride sınıflandırmıştır. Bunlar: aykırı veya aşırı örnekleme, maksimum çeşitlilik örneklemesi, benzeşik örnekleme, doğrulayıcı ya da yanlışlayıcı

örnekleme, kritik durum örnekleme, kartopu veya zincir örnekleme, tipik durum örnekleme, ölçüt örnekleme, kolay ulaşılabilir durum örneklemesidir.

Nitel araştırmalarda örneklem büyüklüğü tamamen araştırmanın niteliğine, araştırma sorularına ve incelenmekte olan kavramlara bağlıdır (Schwandt, 2015; akt. Özbay, 2021a, s. 94). Araştırma yaklaşımlarına göre örneklem büyüklüğü şu şekilde ifade edilmiştir (akt. Özbay, 2021a, s. 94).

Tablo 1
Araştırma Yaklaşımları ve Örneklem Büyüklükleri

Araştırma Yaklaşımları	<i>Creswell ve Poth (2018)</i>	<i>Mayan (2009)</i>
	Örneklem Büyüklüğü	Örneklem Büyüklüğü
Anlatı/ Hikâye araştırması	1-2	8
Fenomenoloji	5-25	8
Temellendirilmiş Teori	20-60	18
Etnografi	1	25-35
Örnek Olay	1-4-5	-

Nitel Araştırmalarda Analiz Yöntemleri

Nitel araştırmada elde edilen verilerin analizi konusunda pek çok farklı görüş mevcuttur. Silverman (2001) nitel veri analizlerini; hikâye analizi, içerik analizi, etnografya ve etnometodoloji şeklinde dört bölümde ortaya koyarken, Ezzy (2002) bu kategorilere ek olarak tematik analiz ve kuram geliştirmeyi de dâhil etmektedir. Diğer bazı araştırmacılara göre ise, bu yaklaşımların yanı sıra söylem analizi de literatürde oldukça sık karşılaşılan analiz yöntemlerindedir (akt. Özdemir, 2010, s. 333). Creswell ve Poth (2018) ise, anlatı araştırması (narrative research), fenomenoloji (phenomenology), temellendirilmiş teori (grounded theory), etnografi (ethnography) ve örnek olay (case study) olmak üzere beş farklı bölümde ele almaktadır (akt. Özbay, 2021a, s. 27).

Örnek olay çalışması (case study); bir örneği belirleme, ilgili örneğin bir konuyu ya da problemi nasıl resmettiğini ortaya koymayı amaçlayan bir araştırma tasarımı olarak ifade edilmektedir (Creswell, 2016; akt. Özbay, 2021a, s. 96). Bir olayın detaylı analizini gerektiren araştırma tasarımıdır. Hem nicel hem de nitel araştırmalarda kullanılır. Daha çok nitel yöntemlerle ilişkilendirilmektedir. Görüşmeler, gözlemler, dokümanlar, işitsel ve görsel kayıtlar örnek olay çalışmasında kullanılabilir. Örnek olay analizi olayın geçtiği yerin tasviri, temaların araştırılması ve bir araya getirilmesi, karşılaştırılması ile ilerler (Creswell, 2016; akt. Özbay, 2021a, s. 97).

Etnografik araştırma; bir kültürel grubun zamanla kendi içinde yaşadığı eylem, konuşma ve davranış biçimlerini inceleyen nitel araştırma tasarımı olarak ifade edilir (Creswell, 2016; akt. Özbay, 2021a, s. 44). Etnografik araştırmalar yaşamın içinde olaylara kültürel bağlamda yaklaşabilmektedir. Bu nedenle araştırmacı inceleme yapacağı kişilerin hayatlarını gözlemci olarak veya katılımcı olarak incelemektedir. Uzun bir süre boyunca derinlemesine görüşmelerle farklı şekillerde veriler toplanır. Bu araştırma yönteminde gözlem ve görüşme kullanılır. Ayrıca arşiv araştırması da kullanılan diğer veri toplama tekniklerindedir. Etnografi araştırmaları topluluk içinde uzun süre kalmayı, grup üyeleri ile ilişki kurmayı, sosyal dünyaya o grubun bakış açısı ile bakabilmeyi ve insan davranışlarını çok yönlü anlama ve ifade edebilmeyi gerektirmektedir. Toplanan veriler açık ve anlaşılır olmalı,

diğer araştırmacı ve okuyucular için önemli olmalıdır (Aydın, 2018, s. 6-7; Gürbüz ve Şahin, 2014, s. 386-388).

Fenomenolojik analiz; daha çok sosyal psikoloji, tıp ve klinik psikoloji araştırmaları için uygun bir yaklaşımdır. Bu yöntem insanın bilişsel, duygusal ve bedensel durumlarını bütüncül perspektiften incelemektedir. Fenomenolojik analizi uygulayan araştırmacı uygulamada, kişilerin söylediklerine dayalı olarak onların duygu ve düşüncelerini anlamaya ve yorumlamaya çalışmaktadır (Smith ve Eatough, 2007; akt. Özdemir, 2010, s. 334). Fenomenolojik (görüngü bilimsel) analizin temeli Edmund Husserl'in felsefesine dayanmaktadır. Metafiziğe karşı bir tavır takınan bu yaklaşıma göre somut yaşantılar vardır ve bunlara dayanarak felsefenin yolunu açmak gerekmektedir. Nesnelere ilgili bilgiler belirli yasalara bağlı değildir. Aksine rastlantısal olarak açıklanabilir. Bu yönüyle söz konusu yaklaşım pozitif bilim anlayışına karşı çıkmaktadır. Uygulama gerçekleştirilirken verilerin rastlantısal görünüşleri ve bunlara dayanılarak yapılan her türlü mantıksal çıkarımlar dışta bırakılır. Dolayısıyla bu durumda hem olgular hem de olguları araştıranın etkisi dışta bırakılarak yalnızca olguların özüne inilmiş olacaktır (Sönmez ve Alacapınar, 2019, s. 92-93).

Temellendirilmiş kuram (gömülü teori); içinde gömülü bulunduğu veya temellendirildiği, saklı olduğu teoriyi ortaya çıkarma amacıyla ortaya konulan bir yöntemdir. Teori, zaten birçok olgunun içinde vardır ancak o zamana kadar var olduğu bilinmemektedir. Bu kapsamda konuyla ilgili teoriyi ve düşünsel çerçeveyi bulup ortaya koyma gömülü teorinin en önemli özelliğidir. Diğer bir deyişle var olan teoriyi, düşünsel çerçeveyi bulup çıkarmak gerekmektedir. Bu araştırma yöntemi uzun bir dönemi kapsamaktadır. Bu yöntemi uygulayan araştırmacı katılımcı grubun içine girer onlar gibi yaşar, onlardan biri gibi davranır, onlarla görüşme ve gözlem yapar. Bu arada fotoğraf, bilgi vb. birçok veri toplar. Yani ilk elden olduğu gibi bilgileri elde etmiş olur. Daha sonra elde edilen o veriler içinde saklı olan teoriyi bulup ortaya çıkarır ya da yeniden üretir (Sönmez ve Alacapınar, 2019, s. 88-89). Katılımcıların detaylı bir şekilde gözlemlenmesi ve birtakım kendine ait deneyimlerin paylaşılması önem kazanmaktadır. Bu yöntem, çeşitli alanlarda küçük grupların araştırılması için önemli veriler sağlayabilmektedir (Arıkan, 2007, s. 92).

İçerik analizi; metin öğelerinin tümevarım veya tümdengelim yöntemi kullanılarak oluşturulan kategorilerine ayrılmış metin analizi yöntemidir. İkincil analizler, tarihsel ve karşılaştırmalı araştırmalar gibi sosyal davranış etkilemeden yapılan araştırma yöntemidir (Özbay, 2021a). Mesajlar, karakterler, simgeler, kimlikler, bilgiler, sloganlar içerik analizi kapsamına alınabilir. Herhangi bir kitap, makale, bildiri, konuşma metni, kanun veya anayasa metni, roman veya şiir eseri ya da reklam yayını içerik analizine tabi tutularak incelenebilir veya yorumlanabilir. Geniş bir çalışma ekibi gerektirmemesi, yaşanan dönemle sınırlı olmaması, geçmiş dönemlerdeki metin ve yayınların kolay incelenebilir olması bu yöntemin olumlu taraflarını göstermektedir (Arıkan, 2007, s. 93-97).

Söylem analizi ise dilbilimsel, toplumsal ve kültürel özellikler açısından irdeleme süreci olarak tanımlanabilir (Sönmez ve Alacapınar, 2019, s. 115). James Paul Gee'nin okuma becerisi, dil edinimi ve öğretimi alanında kullanılan bu yaklaşım Foucault tarafından eleştirel söylem çözümlemesi şeklinde kullanılmıştır (2019, s. 115). Söylem analizi, dilsel verilerden hareket ettiği için kelimelerin hangi amaçla kullanıldığını ve buna ilişkin çıkarımlarla ilgilidir. Söylem analizi büyük oranda pozitivist araştırma yaklaşımının eleştirisi üzerine konumlanan postmodern bakış açısının bir ürünü olarak gelişmiştir. Zira postmodern yöntemleri benimseyen araştırmacılar kişilere ait öznel durumların ancak kullanılan dilin ayrıntılı bir şekilde analiz edilmesiyle mümkün olabileceğini

belirtmektedirler. O nedenle bu görüşün ana eksenini dilin sosyal yaşamın bir göstergesi olduğu varsayımı oluşturmaktadır (Özdemir, 2010, s. 337).

Nicel Araştırma Yöntem ve Tekniği

Nicel araştırma pozitif bilim anlayışını temel alır ve somut sonuçlar üzerinden hareket eder. İnsanın, içinde bulunduğu sistem içinde bilgiye ulaşabileceği, anlayabileceği ve kontrol altına alabileceği varsayımından yola çıkar. Dolayısıyla bu tür araştırmaların temelinde felsefe ve matematik yer almaktadır. Veriler mantığa uygun olmalıdır ve sayısallaştırılabilir. Nicel araştırmada kullanılan akıl yürütme tümdengelim, tümevarım ve hipotetik-dedüktiftir. En çok tercih edilen ise tümevarımdır. Bu tür bilgiler genellenebilir düzeydedir. Nicel araştırmada araştırmacının rolü, araştırmayı A'dan Z'ye kadar nesnel olarak düzenlemektir. Nicel araştırmada olgu önce, kuram sonra gelir (Sönmez ve Alacapınar, 2019, s. 41-42).

Nicel araştırmalarda gerçeklik nesnel, genelleme yapılabilir, tahmin yürütülebilir, deney, uygulama ve kontrol gerçekleştirilebilir, veriler sayısallaştırılabilir, olay ve olgu dışında kalınarak yansız ve nesnel davranılabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2003, s. 49). Bu bilgilerden hareketle nicel araştırmaların temel özellikleri arasında bilginin objektif olarak belirlenebileceği, bunun matematiksel olarak sayısallaştırılabileceği ve araştırmacının konunun dışında kalarak daha kesin bir sonuca ulaşabileceği öngörülmektedir.

Araştırmalarda analiz birimleri birincil ve ikincil veriler ile yapılmaktadır. İkincil veriler resmi istatistikler, idari kayıtlar vb. gibi verilerden oluşmaktadır. Veriler, araştırmacı tarafından elde edilebileceği gibi başka araştırmacılardan veya kurumlardan da elde edilebilmektedir. Birincil veriler, insanlar ve diğer canlılar olacağı gibi televizyon, dergi, gazete gibi cansız varlıklarda olabilmektedir. Birincil veri kaynakları anketler, gözlem, görüşme ve odak gruptur. İkincil veri kaynakları ise şirket içi bilgiler, araştırma şirketleri, kâr amacı gütmeyen kuruluşlar ve devlet kurumlarıdır (Gürbüz ve Şahin, 2014, s. 171).

Nicel araştırmalarda kullanılan araştırma teknikleri, standartlaştırılmış veri toplama araçlarının kullanıldığı standart veriler toplamaya yarayan ve araştırmacının araştırma sürecinin dışında kalmasına uygun tekniklerdir. Nicel araştırmalarda en sık kullanılan veri toplama tekniği ankettir. Anket çok sayıda bireye uygulanması gerektiğinde oldukça ideal veri toplama aracıdır. Araştırmaya katılan bireylerin kişisel değerlendirmelerini belirlemek amacıyla kullanılmaktadır (Gürbüz ve Şahin, 2014, s. 173). Neuman (2017) nicel araştırmalarda kullanılan veri toplama tekniklerini üç kategoride ele almıştır. İlki deneyler, ikincisi taramalar (anket), üçüncüsü ise tepkisiz araştırmalardır (içerik analizi, ikincil çözümleme ve mevcut istatistikler).

Nicel araştırmalarda olasılıklı örnekleme tercih edilmektedir. Bu tür örnekleme yöntemi tesadüfi (rastgele) seçim tekniklerinin uygulandığı yöntemdir (Geray, 2011, s. 120). Olasılıklı örneklem teknikleri basit tesadüfî örnekleme, sistematik örnekleme, tabakalı örnekleme, kümeli örnekleme şeklinde sınıflandırılmaktadır (Gürbüz ve Şahin, 2014, s. 129).

Nicel Araştırmada Veri Analizi

Gürbüz ve Şahin (2014) sosyal bilimlerde istatistiki analizi beş farklı kategoride ele almıştır. Bunlar betimsel analiz (descriptive analysis), sonuç çıkarıcı analiz (inferential analysis), ilişki analizi (correlational analysis), yordayıcı analiz (predictive analysis) ve fark analizi (differences analysis)'dir. Betimsel analiz (descriptive analysis), istatistiksel işlemlere başlamadan önce araştırma kapsamında yer alan değişkenlere ait verinin derlenmesi, toplanması ve özetlenmesidir (Gürbüz ve Şahin, 2014: 212). Sonuç çıkarıcı analiz (inferential analysis), örneklemden elde edilen sonuçlara

dayanarak genelleme yapmak, evrene genellemektir. Burada hipotez testleri, örneklem ve evren hakkında tahminler yürütölmektedir. İlişkisel analiz (correlational analysis), araştırma kapsamında yer alan değişkenler arasındaki ilişkiyi anlamak için kullanılmaktadır. Bu tür analiz türünde birçok istatistiki ölçüm kullanılmaktadır. En yaygın olanı ise, “*Pearson korelasyon katsayısı*” olarak bilinir. Yordayıcı analiz (predictive analysis) ise, var olan veriden bilgi üretmek, şimdi ve gelecekte olması muhtemel bilinmezlikleri yorumlamaktadır. Regresyon analizi ve zaman serisi bu analiz türünden değerlendirilmektedir. Fark analizi (differences analysis) ise, bir veya birden fazla değişkene ilişkin ortalamaların iki veya daha fazla grup arasında anlamlı bir fark olup olmadığını araştırmak için kullanılmaktadır. “*T-testi*” ve “*varyans analizi*” bu analiz türünde sıkça kullanılmaktadır (Gürbüz ve şahin, 2014, s. 212).

Karma Araştırma Yöntemleri

Batıda 20. yüzyılda nicel araştırmayı reddeden araştırmacılar nitel araştırmaya yönelmişlerdir. 1900-1950 yılları arası nitel araştırma için tarihsel dönüm noktası olarak kabul edilmektedir (Denzin ve Lincoln, 2000; akt. Gökçek ve ark.2013, s. 437). Karma araştırma ise, 1960’lı yıllarda ortaya çıkmış ve çerçevesini bulmuş (Leech ve Onwuegbuzie, 2009) sonrası dönemlerde ise önem ve ilerleme kazanmıştır (Creswell, 2003; Tashakkori ve Teddlie, 1998, 2003; akt. Gökçek ve ark. 2013, s. 437). Karma yöntem araştırması 20. yüzyılın ilk 60 yılı boyunca antropolog ve sosyologlar tarafından yapılan akademik çalışmalarda görölebilir (Gans, 1963; Hollingshead, 1949; Jahoda, Lazarsfeld ve Zeisel, 1931/2003; Lynd & Lynd, 1929/1959; akt. Onwuegbuzie, Johnson ve Turner, 2007, s. 113).

Dört farklı modelde karma araştırma yapılmaktadır: Eş zamanlı/birleşik tasarım, açıklayıcı sıralı tasarım, keşfedici sıralı tasarım, yuvalanmış/iç içe geçen tasarım (Creswell ve Creswell, 2018; akt. Özbay, 2021a, s. 67). Karma araştırmalar zamanlama (timing), ağırlıklandırma (weighting), birleştirme (mixing) ve teorileştirme (theorizing) bakımından bütünleştirmede farklılık gösterebilmektedir. İster aşamalı (sıralı) ister aynı anda olsun nitel ve nicel veri toplamının zamanlaması oldukça önemlidir. Veriler aşamalar halinde toplandığında nitel veya nicel veriler önce gelebilir. Nitel veriler ilk olarak toplandığında araştırmacı araştıracığı konuyu katılımcılarla birlikte keşfetmektedir. Daha sonra araştırmacı çok sayıda kişilere uygulayarak anlayışını genişletir. Veriler eş zamanlı olarak toplandığında ise, araştırmacı kolay olması nedeniyle alanı birden çok ziyaret etmek yerine aynı anda verileri toplamayı tercih etmektedir. Ağırlıklandırma, nitel ve nicel araştırmaya verilen ağırlık veya önceliktir. Araştırmacının ilgi alanı, çalışmanın hedef kitlesi ve araştırmanın çalışmada vurgulamaya çalıştığı şey öncelik sırasını belirlemektedir. Birleştirme ise, nitel veriler ile nicel verileri fiilen birleştirerek iki veri tabanının bütünleştirilmesi işlemidir (Creswell, 2009, s. 190-191).

Karma araştırmaların birçok avantajlı yönleri bulunmaktadır. Karma yöntem nitel ve nicel yaklaşımların ileri sürdüğü pek çok yöntemi kapsamakta ve elde edilen sonuçlara bütüncül yaklaşmayı mümkün kılmaktadır. Karma yöntem araştırması araştırmacıların kavramsal çerçeve geliştirerek çalışmanın nitel aşamasında çıkarılan bilgileri ile nicel sonuçları doğrulamalarına, nicel verileri analiz etmek için nitel verilerden endeksler oluşturmalarına yardımcı olmaktadır (Madey, 1982; akt. Leech ve Onwuegbuzie, 2004, s. 771). Ayrıca karma araştırmalar ile araştırmacılar tek bir mercek kullanmak yerine pragmatist bir mercek kullanarak (hem nicel hem de nitel teknikler) ince detayları ortaya çıkararak belirsizlikleri ortadan kaldırmaktadır (Willems ve Raush, 1969; akt. Leech ve Onwuegbuzie, 2004, s. 771). Karma araştırmalar, araştırmacıya makro ve mikro düzeyde

çalışmaları birleştirme imkânı vermektedir (Willems ve Raush, 1969; akt. Leech ve Onwuegbuzie, 2004, s. 771).

Karma yöntem bir takım çalışması ile daha kolay yapılabilir. Araştırmacının birden çok yöntem hakkında bilgi sahibi olması ve bunların nasıl harmanlanacağını bilmesi gerekir. Yazılı ve sözlü verileri analiz etmek için zamanın geniş ve maliyetli olması karma araştırmanın dezavantajlı yönünü oluşturmaktadır. Ayrıca çelişkili sonuçların nasıl yorumlanacağına ilişkin bir çalışmanın bulunmaması karma araştırma yönteminin zayıf yönünü göstermektedir (Willems ve Raush, 1969; akt. Leech ve Onwuegbuzie, 2004, s. 771).

Amaç ve Yöntem

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi tekniği kullanılmıştır. İçerik analizi yazılı belgeler ya da iletişim ortamlarında ele alınan bilgiler ve sembolleri inceleme tekniği olarak ifade edilebilir (Neuman, 2017). Bu kapsamda SAD³'da yayınlanmış sosyoloji makalelerinin tercih ettiği metot türü (nicel, nitel ve karma), analiz birimini, istatistiki analiz türü, örneklem türü ve büyüklüğü, veri toplama tekniği tespit edilmeye çalışılmıştır. Elde edilen veriler ile sosyoloji biliminin ne yönde ilerlediği tespit edilerek izlenen araştırma yöntem ve tekniklerin ne durumda olduğu ortaya koymak çalışmanın temel amacını oluşturmaktadır. Bu noktadan hareketle SAD'da sosyoloji alanında yayınlanan makalelerin araştırma yöntemlerine göre (nitel, nicel ve karma araştırma yöntem ve teknikleri) sınıflaması yapılarak içerik analizi gerçekleştirilmiştir. Araştırma nitel, nicel ve karma çalışmalara odaklanmıştır. Bu kapsamda 2017-2021 tarihleri arasında yayınlanan makaleler incelenmiş ve karma, nicel ve nitel araştırma yöntem ve tekniklerine göre sınıflandırılmıştır. Toplam 62 araştırmanın içerik analizi yapılmıştır.

Araştırmanın sadece 2017-2021 tarihleri arasında yapılan akademik çalışmalar ile sınırlandırılmasının sebebi, bu tarih aralığının derginin diğer dönemlerini temsil edebilecek örneklem gücüne sahip olduğu varsayımına dayanmaktadır. Bir diğer sebebi ise, araştırmalarda tercih edilen araştırma yöntem ve tekniklerinin son dönemlerde ne olduğunu ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu nedenle özellikle son dönem olmak üzere beş yıl içinde yapılan çalışmalar dikkate alınmıştır.

Araştırmanın örnekleme 2017-2021 tarihleri arasında yayınlanan 62 makaledir. Veriler Sosyoloji Araştırmaları Dergisinin veri tabanında bulunan arşiv bölümündeki yayınlanmış makaleler üzerinden yapılmıştır. Çalışmalar arasından metodolojik araştırma yöntemlerini (nitel, nicel ve

³Bu dergi Sosyoloji Derneği tarafından 2002 yılından itibaren hakemli olarak yayınlanmaktadır. Derneğin amacı Türkiye'de sosyolojinin anlaşılmasına, gelişimine ve yaygınlaşmasına katkıda bulunmak, sosyologlar arasında birlik ve dayanışmayı sağlamak olarak ifade edilmiştir. Dergi ise ülkemiz sosyal bilimcileri arasında etkileşimi arttırmak, üretilen bilginin yaygınlaşmasını sağlamak, akademik üretimde bir standart oluşturmak ve ülkede gerçekleştirilen sosyolojik çalışmaları uluslararası literatüre taşımak amacıyla kurulması bakımından önemli bir yere sahiptir (Gökçe, 2000). Dernek bu amaçla sosyoloji alanında araştırmalar yapmakta (kadın, çocuk ve gençlik, toplumsal cinsiyet, dezavantajlı gruplar, engellilik, yaşlılık; kırsal ve kentsel kalkınma, gelecek dolaşma ve kentsel dönüşüm, yoksulluk, kentleşme ve kentsel sorunlar, göç; güvenlik politikaları; siyaset, aile, ekonomi, eğitim, hukuk, sağlık ve din; sosyal politika ve sosyal sorumluluk; meslek ve istihdam sorunları, çalışma yaşamı; sanayi ve teknoloji; iletişim toplumu ve sorunları, medya ve sosyal medya; toplumsal hareketler, örgüt; insan hakları ve demokrasi, suç, şiddet; çevre ve ekolojik denge; serbest zaman, spor, turizm, sanat ve kültür, yakın disiplinler), kuruluşlar ve bilim dalları ile iş birliği yapmak, kongre, sempozyum, konferans vb. düzenlemekte, sosyologların mesleklerine yönelik problemlerine çözüm yolu bularak her türlü yasal girişimlerde bulunmakta; sosyologların etkin ve yaygın bir kimlik kazanmasına yardımcı olmaktadır. Derginin ilk genel yayın yönetmeni Birsen Gökçe'dir. Derginin ilk sayısı Birsen Gökçe yönetiminde, Ayşe Güneş Ayata, Nilgün Çelebi, Ali Çağlar editörlüğünde 1998 yılında tek sayı olarak yayınlanmıştır. 1999 ve 2000 tarihlerinde ise derginin ikinci ve üçüncü sayısı yayınlanmış, 2001 yılından itibaren 2010 yılına kadar dergi yılda 2 defa yayınlamıştır. 2010 yılından itibaren ise elektronik ve açık erişim ile yılda 2 kez yayınlanmaya başlamıştır. Derginin ilk sayısında (1998) ilk sayının birinci sayfasında Genel Yayın Yönetmeni Gökçe tarafından derneğin amacı ve derginin neden çıkarıldığına ilişkin bilgi notu verilmiştir. Sosyoloji derneği 1990 tarihinde Ankara'da 11 sosyoloğun öncülüğünde kurulmuştur (Gökçe, Ozankaya, Kasapoğlu, Özcan, Kocacı, Erkul, Acar, Ayata, Ertürk, Erdoğan, Ecevit). Dernek kurulduğu tarihten itibaren ilk on yılda ülke düzeyinde yapmış olduğu bilimsel çalışmalar ile kısa sürede adını duyurmayı başarmıştır. 2000 yılı itibarıyla Bakanlar Kurulu Kararı ile "Kamu Yararına Destek" statüsü kazanmıştır (Gökçe, 2000: 80).

karma) tercih eden çalışmalar tercih edilerek araştırmaya dahil edilmiştir. Araştırmada nitel araştırma metodolojisinden amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Verilerin analizi için “MS Office Excel” programı kullanılarak frekans değerleri oluşturulmuştur. Ardından “SPSS” programı kullanılarak yüzdeler hesaplanmıştır.

Bulgular

2017-2021 tarihleri arasında yapılan metodolojik çalışmalardan elde edilen veriler incelenmiş, araştırma bulguları Tablo 2’de verilmiştir. Bu tarihler arasında toplam 62 çalışmanın içerik analizi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre toplam çalışma içerisinde %19,4 oranında nicel çalışma, %77,4 oranında nitel çalışma ve %3,2 oranında karma çalışmanın yapıldığı tespit edilmiştir.

Araştırma makalelerinin analiz birimini en fazla %67 oran ile “yetişkin”ler oluşturmaktadır. Bu oranı %16,1 ile “doküman, belge, gazete veya fotoğraf”, %4,8 ile “ergen ve yetişkin” analiz birimi, %4,8 ile sadece ergen analiz birimi ve %3,2 ile çocuk ergen ve yetişkin analiz birimi takip etmektedir.

Araştırma makaleleri arasında %45,2 oranı ile 11-30 arası örneklem büyüklüğü tercih edilmiştir. 31-100 arası ve 301 ve üzeri örneklem büyüklüğü tercih edilen çalışmaların oranı %16,1’dir. 1-10 arası, 101-300 arası örneklem büyüklüğünü tercih eden çalışmaların oranı %8,1’dir.

Araştırma makaleleri arasında tercih edilen örneklem türü %29 oran ile “ölçüt örneklem yöntemi” bunu %21 oran ile “kartopu örneklem yöntemi” takip etmiştir. Araştırmalar arasında %9,7 oranı ile “basit tesadüfi örneklem yöntemi”, %6,5 oranı ile “kartopu ve ölçüt kriter örnekleme ve amaçlı örnekleme”, %3,2 oranı ile “amaçlı ve kartopu örnekleme” takip etmektedir.

Araştırma makaleleri arasında tercih edilen veri toplama tekniği en çok %46,8 oranı ile “görüşme” tercih edilmiştir. Bunu %19,4 oran ile “doküman incelemesi”, 12,9 oran ile “anket”, %8,1 oran ile “görüşme ve gözlem” takip etmektedir. Veri toplama tekniğinde “ikincil veri/ mevcut istatistiklerden” faydalananların oranı ise %4,8’dir.

Araştırma makalelerinde tercih edilen istatistikî analiz türüne bakıldığında en fazla %29 oranı ile “betimsel analiz” tercih edilmiştir. Bunu %11,3 oranı ile “söylem analizi”, %9,7 oranı ile “içerik analizi”, %6,5 oranı ile “fenomenolojik analiz”, “etnolojik araştırma” ve “gömülü teori” takip etmektedir.

Tablo 2
Araştırma Makalelerine İlişkin Bulgular

Temalar/Kodlar	Frekans değeri	%
Araştırma Makalesi Metot Türü	62	100
Nicel	12	19.4
Nitel	48	77.4
Karma	2	3.2
Araştırma Makalesi Analiz Birimi		
Ergen	2	3.2
Yetişkin	42	67.7
Ergen ve Yetişkin	3	4.8
Döküman. Belge. Gazete. Fotoğraf	10	16.1
Döküman ve Yetişkin	1	1.6
Köy	1	1.6

Temalar/Kodlar	Frekans değeri	%
Çocuk. Ergen ve Yetişkin	2	3.2
Yetişkin ve Çocuk	1	1.6
Araştırma Makalesi Örneklem Büyüklüğü		
Belirtilmemiş	4	6.5
1-10 arası	5	8.1
11-30 arası	28	45.2
31-100 arası	10	16.1
101-300 arası	5	8.1
301 ve üzeri	10	16.1
Araştırma Makalesi Örneklem Türü		
Belirtilmemiş	7	11.3
Amaçlı Örnekleme	4	6.5
Maksimum Çeşitlilik Örneklemesi	1	1.6
Benzeşik Örnekleme	1	1.6
Ölçüt Örnekleme	18	29.0
Kolayda Örnekleme	1	1.6
Kartopu Örnekleme	13	21
Basit Tesadüfi Örnekleme	6	9.7
Tabakalı Örnekleme	1	1.6
Kümelı Örnekleme	1	1.6
Kartopu Örnekleme ve Ölçüt Kriter Örnekleme	4	6.5
Amaçlı ve Kartopu Örnekleme	2	3.2
Kota ve Kartopu Örnekleme	1	1.6
Küme ve Basit Tesadüfi Örnekleme	1	1.6
Kartopu ve Basit Tesadüfi Örnekleme	1	1.6
Araştırma Makalesi Veri Toplama Tekniğı		
Anket	8	12.9
Görüşme	29	46.8
Döküman İncelemesi	12	19.4
Görüşme ve Döküman İncelemesi	2	3.2
Görüşme ve Gözlem	5	8.1
Görüşme. Gözlem ve Doküman İncelemesi	1	1.6
Görüşme ve Anket	2	3.2
İkincil Veri ve Analizi/Mevcut istatistikler	3	4.8
Araştırma Makalesi İstatistikı Analiz Türü		
Belirtilmemiş	2	3.2
İçerik Analizi	6	9.7
Betimsel Analiz	18	29.0
Fenomenolojik Analiz	4	6.5
Etnografi Araştırma	4	6.5
Temellendirilmiş Kuram (Gömülü Teori)	4	6.5

Temalar/Kodlar	Frekans değeri	%
Söylem Analizi	7	11.3
Örnek Olay İncelemesi	1	1.6
İkincil Veri Analizi	3	4.8
Ki Kare Testi	2	3.2
Yapısal Eşitlik Modellemesi (YEM)	1	1.6
Anova. Regresyon. T testi. Scheffe Testi	1	1.6
İkincil Veri Analizi ve Ki Kare Testi	1	1.6
Tanımlayıcı İstatistik	3	4.8
Korelasyon Analizi	1	1.6
Tanımlayıcı İstatistik ve Tema Analizi	1	1.6
Tanımlayıcı İstatistik ve İçerik Analizi	1	1.6
Olgubilimsel Araştırma	1	1.6
Keşfedici Faktör Analizi	1	1.6

Araştırma makalelerinin metot türü ve yıllara göre dağılımları (Tablo 3) incelendiğinde metodolojik çalışmalardan nicel araştırma yönteminin daha çok %41,7 oranı ile 2018 tarihinde tercih edildiği görülmüştür. Bunu %25 oran ile 2017 yılı, %16,7 oranı ile 2021 yılı, %8,3 oranı ile 2019-2020 yılı takip etmiştir. Nitel araştırma yöntemi en fazla %37,5 oranı ile 2021 tarihinde yapılmıştır. Bunu 27.1 oranı ile 2018 yılı, %14,6 oranı ile 2019 yılı ve %12,5 oranı ile 2017 yılı takip etmiştir. Karma araştırma yöntemi ise sadece %50 oranı ile 2017 ve 2020 yıllarında tercih edildiği görülmüřtür⁴.

Tablo 3

Araştırma Makalelerinin Yıl ve Metot Türüne Göre Dağılımı

Tarih	Nicel		Nitel		Karma	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
2017	3	25	6	12.5	1	50
2018	5	41.7	13	27.1	0	0
2019	1	8.3	7	14.6	0	0
2020	1	8.3	4	8.3	1	50
2021	2	16.7	18	37.5	0	0
Toplam	12	100	48	100	2	100

Araştırma makalelerinin örneklem büyüklüğü ve metot türüne göre dağılımları (Tablo 4) incelendiğinde nitel araştırma yönteminde kullanılan örneklem büyüklükleri en fazla 1-10 arası %10,4, 11-30 arası %58,3, 31-100 arası %20,8 olduğu tespit edilmiştir. Bunu 101-300 arası %6,3 takip etmektedir. Nicel araştırma yönteminde kullanılan örneklem büyüklükleri ise 101-300 arası %16,7, 301 ve üzeri %66,7 olduğu tespit edilmiştir. Karma araştırma yönteminde kullanılan örneklem büyüklükleri ise 301 ve üzeri iki çalışma ile %100 olduğu görülmüştür.

⁴ Araştırma makaleleri en çok %32,3 oran ile 2021 yılında yapıldığı, bu tarihi ise %29 oranı ile 2018 yılı ve %16,1 oranı ile 2017 yılı takip ettiği görülmüştür. Bu tarihleri %12,9 ile 2019 yılı ve %9,7 ile 2020 yılı takip etmektedir. Yapılan çalışmaların %62,9'u tek yazar tarafından yazılmış, %30,6'sı iki yazar tarafından yazılmış ve %6,5'i ise 3 yazar tarafından yazılmıştır.

Tablo 4**Araştırma Makalelerinin Örneklem Büyüklüğü ve Metot Türüne Göre Dağılımı**

	Nicel		Nitel		Karma	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
1-10 arası	0	0	5	10.4	0	0
11-30 arası	0	0	28	58.3	0	0
31-100 arası	0	0	10	20.8	0	0
101-300 arası	2	16.7	3	6.3	0	0
301 ve üzeri	8	66.7	0	0	2	100
Belirtilmemiş	2	16.7	2	4.2	0	0
Toplam	12	100	48	100	2	100

Sonuç ve Değerlendirme

Bu çalışmada Sosyoloji Araştırmaları Dergisinde 2017-2021 yılları arasında yayımlanan makaleler bilimsel araştırma yöntemleri ve analiz teknikleri üzerinden değerlendirilmiştir. Çalışmaya toplam 62 makale dahil edilmiş ve irdelenmiştir. Literatür bölümünde konuyla ilgili bilimsel yaklaşımlar kısaca ele alındıktan sonra SAD makalelerinde araştırmacıların kullandığı bilimsel araştırma yöntemleri ve analizlere ilişkin değerlendirme yapılmıştır.

Araştırma bulgularına göre SAD’da 2017-2021 tarihleri arasında yayımlanan metodolojik çalışmalardan nitel çalışmaların daha çok yapıldığı, ikinci sırayı ise nicel çalışmaların aldığı en az çalışmanın ise karma yöntem ve tekniği ile yapıldığı görülmüştür. Bu durum, Demirel’in (2022) çalışmasında elde edilen sonuç ile benzeşmektedir.⁵ Araştırmacıların metodolojik çalışmalarda daha çok analiz birimi olarak yetişkinler ve döküman, belge, gazete, fotoğraf tercih ettiği görülmüştür. Doküman analizlerinde ise başta görsel medya uygulamaları ve sosyal paylaşım siteleri olmak üzere gazete, makale ve yazılı belgeler doküman tarama yöntemiyle analiz edilmiştir. Nitel ve nicel ve karma araştırmalarda daha çok kullanılan analiz biriminin yetişkin olduğu görülmektedir. Döküman, belge, gazete, fotoğraf çoğunlukla nitel araştırma yöntemlerinde kullanılmaktadır.

Örneklem büyüklüğü nitel araştırmalarda değişebilmektedir. Yapılan araştırma ile 5 yıl içerisinde en fazla 11-30 arası örneklem büyüklüğü tercih edilmiştir. Örneklem büyüklüğü nicel ve karma araştırmalarda artmaktadır. Karma çalışmalarda 301 ve üzeri örneklem büyüklüğü kullanılmıştır. Nicel çalışmalarda ise en az 147 örneklem ile çalışma yapıldığı araştırmanın bulguları arasındadır.

Örneklem türüne bakıldığında ise metodolojik çalışmalar arasında “ölçüt/kriter örnekleme” ve “kartopu örnekleme”nin araştırmalar arasında daha fazla tercih edildiği görülmüştür. Bu

⁵ Metodolojik çalışmaların en fazla 2021 yılında yayınlandığı görülmüştür. 2017-2018 tarihlerinde sırayla 10 ve 18 çalışma yapılmış ancak ardında 2019-2020 tarihleri arasında metodolojik çalışmaların azaldığı görülmüştür. Araştırmanın kapsamını oluşturan beş yıl içerisinde metodolojik çalışmaların dönem dönem azalıp arttığını görmek mümkündür. Çalışmaların daha çok tek yazarlı olduğu dikkat çekmektedir. İki yazarlı çalışmalar ikinci sırada gelmektedir. Çalışmaların çoğunlukla nitel olması ve örneklem sayısının az olması, zaman ve maliyetin ekonomik olması yazar sayısının tek yazarlı olması ile ilişkili olduğu düşünülmektedir. Karma çalışma ekip işidir, tek başına yapmak ise zaman, sabır ve ekonomi gerektirmektedir. Akademisyenlerin karma araştırma yöntemlerini tercih etmemelerine sebep olarak yeterli ekip ve zamanın olmaması örnek gösterilebilir. Bu durum nicel çalışmalar için de geçerlidir. Nitel çalışmalar ise daha az zamanda daha az maliyetle ve ekip işi olmadan yapılabilmektedir.

örnekleme yöntemi nitel araştırmalarda kullanılmaktadır. Nicel çalışmalarda daha çok “basit tesadüfi örnekleme” yöntemi tercih edilmiştir. Karma araştırmalarda ise “kartopu ve basit tesadüfi örnekleme” ve “küme örnekleme ve basit tesadüfi örnekleme” tercih edildiği görülmüştür.

Makalelerde veri toplama tekniği olarak ağırlıklı olarak görüşme ve bunu doküman incelemesi ve anket tekniği takip etmektedir. Gözlem veri toplama tekniği tek başına kullanılmamış daha çok görüşme ile birlikte kullanılmıştır. Karma çalışmalarda ise, görüşme ve anket veri toplama tekniği aynı anda kullanılmıştır.

Özetle belirtmek gerekirse Sosyoloji Araştırmaları Dergisinde metodolojik çalışmalarda ağırlıklı olarak nitel araştırma tekniğinin daha çok tercih edildiği görülmüştür. Bu durum günümüz Türkiye’sinde sosyoloji alanında yapılan yayınların metodolojik eğilimin nitel olduğunu bize göstermektedir. Sadece ülkemizde değil dünya da nitel araştırma sayıların arttığı bilinmektedir. Karma araştırmaların ise ülkemizde pek tercih edilmediği görülmüştür. Ancak dünyada sosyal bilimler alanında karma çalışmaların sayısı gün geçtikçe artmaktadır. Beş yılda SAD’da yapılan sadece iki çalışmanın karma olması bize nicel çalışmaların pek yapılmadığını göstermektedir. Nicel araştırmalar sosyoloji bilimi için oldukça önemli ve gereklidir. Toplumsal olayların anlaşılması, olaylardan olgulara ulaşılması için nicel araştırmalara da ihtiyaç vardır. En önemlisi toplumsal sorunların tespit edilmesi ve çözüm yollarının geliştirilmesi için nicel araştırmaların yapılması oldukça önemlidir. Sosyoloji bilimindeki teorik çerçevesinin saha çalışmaları ile desteklenmemesi, ülkemizde yeni teorilerin geliştirilmemesine ortam hazırlamaktadır. Ayrıca uygulamalı araştırmaların az olması akademisyenlerin metodolojik bilgi ve beceri düzeyinin yeterli olup olmadığı sorusunu gündeme getirmektedir.

Bu alışma SAD’ın 2017-2021 tarihleri arasında yayınlanan bilimsel araştırma yöntem ve teknikleri tercih eden makaleler olmak üzere beş yıl ile sınırlıdır. Bu alışma ile sadece metod türü (nicel, nitel ve karma), analiz birimini, istatistiki analiz türü, örneklem türü ve büyüklüğü, veri toplama tekniği tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışmada incelenen araştırma makalelerinde araştırma tasarımı, araştırma disiplini, bakış açısı/teori, sosyoloji alt disiplini tespit edilememiştir. Bunun sebebi araştırma makalelerinin bu konularda açık ve net olmamasından kaynaklanmaktadır. Birçok araştırma makalesinde hangi araştırma tasarımının kullanıldığı, araştırma disiplininin ne olduğu ile ilgili olarak detaylı bilgiye yer verilmemiştir. Birçok çalışmada bu konular ile ilgili olarak ikileme düşülmüştür ve elde edilen muğlaklık nedeniyle bu başlıklar doldurulamamıştır. Bu alışma üzerinden bundan sonraki süreçte farklı dergiler ve alanlar üzerinde çalışma yapılarak elde edilen sonuçların geliştirilmesi sağlanabilir. Türkiye’deki bilimsel yayınların ele alınması ve değerlendirilmesi yapılarak alana önemli katkılar sağlanabilir.

ıkar atışması: Yazar, çıkar atışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar, bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Conflict of Interest: The author have no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author declared that this study has received no financial support.

Kaynakça/References

- Arıkan, R. (2007). *Araştırma Teknikleri ve Rapor Hazırlama*, (6. Baskı), Ankara: Asil Yayınları.
- Aydın, N. (2018). Nitel Araştırma Yöntemleri: Etnoloji. *Uluslararası Beşeri ve Sosyal Bilimler İnceleme Dergisi*, 2 (2): 60-71.
- Creswell, J. W. (2009). *Research Design: Qualitative, Quantitative, And Mixed Methods Approaches* (3rd ed.). Sage Publications, Inc.
- Demirel, F. T. (2022). Araştırma Metodolojileri: İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi Doküman Analizi. *Sosyal Bilimlerde Güncel Araştırmalar II* içinde, Editör.: Selçuk İpek, Cüneyt Kılıç, Sabri S. Tan. Bursa: Ekin Basın Yayın Dağıtım, 163-171.
- Dey, I. (1993). *Qualitative Data Analysis: A User-Friendly Guide for Social Scientists*. London: Routledge Publications.
- Geray, H. (2011). *Toplumsal Araştırmalarda Nicel ve Nitel Yöntemlere Giriş (İletişim Alanından Örneklerle)*. Ankara: Genesis Yayınları
- Gürbüz, S. ve Şahin, F. (2014). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri Felsefe-Yöntem-Analiz*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Gökçe, B. (2000). Türkiye’de Sosyolojinin Gelişimi ve Örgütlenme Süreci. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 3 (1-2), 74-82.
- Gökçek, T., Babacan, Z., Kangal, E., Çakır, N. ve Kül, Y. (2012). 2003-2012 Yılları Arasında Türkiye’de Karma Araştırma Yöntemiyle Yapılan Eğitim Çalışmalarının Analizi. *International Journal of Social Science*, 6 (7), 435-456.
- Leech, N. L. & Onwuegbuzie, A. J. (2004). Enhancing the interpretation of significant findings: The role of mixed methods research. *The Qualitative Report*, 9(4), 770-792.
- Neuman, L. W. (2017). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri Nitel ve Nicel Yaklaşımlar* (Çev. Sedef Özge). Ankara: Yayın Odası.
- Patton, Q. M. (1987). *How To Use Qualitative Methods in Evaluation*. Newsbury Park, London, New Dehli: Sage Publications.
- Onwuegbuzie, A. J., Johnson, B. R. and Turner, L. A. (2007). Toward a definition of mixed methods research. *Journal Of Mixed Methods Research*, 1(2), 112-133.
- Özbay, Ö. (2021a). *Nitel Araştırma Sözlüğü*. Türk Eğitim Yayınları Ders Kitabı. Talebe Ders Kitapları Yayınları Serisi (E-kitap).
- Özbay, Ö. (2021b). *İstatistik ve Nicel Araştırma Yöntemleri Sözlüğü: Sosyal Bilimciler İçin Pratik Bir Rehber*. E-kitap: Türk Eğitim Yayınları.
- Özbay, Ö. ve Bindik S. (2022). “Nitel Araştırma Yaklaşımı: Metodolojik Eğilimler, Yeterlilikler, Pratikler.” Sf.: 41-72, *Metodolojik Eğilimler, Yeterlilikler, Araştırma Pratikleri: Türkiye Sosyologları Örneği* içinde. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Özbay, Ö. ve Demirel, F. T. (2022a). “Nicel Araştırma Yaklaşımı: Metodolojik Eğilimler, Yeterlilikler, Pratikler.” Sf.: 1-39, *Metodolojik Eğilimler, Yeterlilikler, Araştırma Pratikleri: Türkiye Sosyologları Örneği* içinde. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Özbay, Ö. ve Demirel, F. T. (2022b). “Karma (Yöntemler) Araştırma(sı) Yaklaşımı: Metodolojik Eğilimler, Yeterlilikler, Pratikler.” Sf. 73-93, *Metodolojik Eğilimler, Yeterlilikler, Araştırma Pratikleri: Türkiye Sosyologları Örneği* içinde. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Özcan, Y. Z. ve Özbay, Ö. (2002). “Sosyolojide Metod.” Sf. 57-94, *Sosyolojiye Giriş* içinde, İhsan Sezal (ed.). Ankara: Martı.
- Özdemir, M. (2010). Nitel Veri Analizi: Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11 (1), 323-343.
- Storey, L. (2007). *Doing Interpretative Phenomenological Analysis*. In Analysing Qualitative Data In Psychology (Eds: E. Lyons ve A. Coyle). Los Angeles: SAGE Publications, 51-64.
- Şavran, T. G. (2012). *Sosyolojide Araştırma Yöntem ve Teknikleri*. Açık öğretim Fakültesi Dizgi Ekibi. (Edit. Şavran Temmuz Gönc), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Web Ofset.
- Sönmez, V. ve Alacapınar, F. G. (2019). *Örneklendirilmiş Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Anı Yay. (7. Baskı).
- Şimşek, A. (2012). *Araştırma Modelleri*. Şimşek, A. (Editör). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Yazıcı, H., Reisoğlu, S. ve Altun, F. (2012). Etnografik Araştırmacının Değerleri ile Araştırma Yöntem ve Sonuçları Arasındaki İlişki. *Journal of Life Sciences*, 1 (1): 649-657.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2003). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık. Ankara.